

Gemeente Noordenveld

Verkennd archeologisch onderzoek
Oosterveld, fase 1 te Norg

-definitief-

opgesteld <i>J. u.</i>	gecontroleerd <i>HH</i>	vrijgegeven <i>J. u.</i>
---------------------------	----------------------------	-----------------------------

Gemeente Noorden veld
Postbus 109
9300 AC Roden

PN: 01.5207.2

Assen, 28 september 1998

Inhoudsopgave

1 Inleiding.....	3
2 Verricht onderzoek.....	4
3 Resultaten	5
3.1 Hoogteligging maaiveld.....	5
3.2 Bodemopbouw.....	5
3.3 Archeologisch onderzoek.....	6
4 Conclusies en aanbevelingen.....	7
Bijlage 5	8

1 Inleiding

De toenmalige gemeente Norg heeft Grontmij Drenthe opdracht verleend voor het uitvoeren van een verkennend archeologisch onderzoek te plaatse van bestemmingsplan Oosterveld te Norg. Het te onderzoeken terrein heeft een oppervlakte van ongeveer 5,50 ha. De ligging van het plangebied is op bijlage 1 weergegeven.

Aanleiding voor het onderzoek is een brief van de provinciaal archeoloog van de provincie Drenthe, dr. A.B. van der Sanden, d.d. 3 juni 1997. In deze brief wordt aanbevolen een verkennend onderzoek naar de archeologische waarden uit te voeren. Grontmij Drenthe had al opdracht gekregen voor het uitvoeren van bodemkundig/hydrologisch onderzoek en een verkennend milieukundig onderzoek. Het is mogelijk de verschillende onderzoeken te combineren, waardoor een intensief onderzoeksprogramma kan worden uitgevoerd.

Het onderzoek is uitgevoerd door Grontmij archeologen in samenwerking met het Centrum voor Archeologische Research Consultancy (A.R.C.) van de Rijksuniversiteit te Groningen. Bij het onderzoek is enerzijds gebruik gemaakt van de archieven van de Rijksuniversiteit en anderzijds van de specifieke bodemkundige en landmeetkundige kennis, die bij Grontmij aanwezig is.

In het onderhavige rapport wordt eerst ingegaan op het verrichte onderzoek, waarna kort de conclusies en aanbevelingen worden beschreven. Bij dit rapport is de rapportage van het A.R.C. als bijlage gevoegd.

2 Verricht onderzoek

Ten behoeve van het verkennende archeologische onderzoek zijn de volgende werkzaamheden verricht:

1. In de voorbereiding van het onderzoek is archiefmateriaal verzameld. Aan de hand hiervan is getoetst of het voorgestelde veldwerkprogramma aanpassingen behoefde.
2. Door landmeters zijn de boorpunten uitgezet ten opzichte van het Rijksdriehoek meetnet. Tevens zijn de hoogten van de boorpunten gewaterpast ten opzichte van NAP.
3. Voor het vastleggen in welke delen van het gebied er kans is op archeologische elementen en structuren zijn in een ruitennet van 25 x 25 m per ha 16 boringen verricht (in totaal 85 boringen). De meeste boringen zijn uitgevoerd tot een diepte van circa 1,00m. Ten behoeve van het bodemkundig/hydrologische en milieukundige onderzoek is een aantal boringen doorgezet tot 4,00 m à 5,00 m. Van de bij de boringen te onderscheiden bodemlagen is een beschrijving gemaakt, waarbij door een bodemkundige aandacht is besteed aan de textuur en structuur van de grond. Daarnaast is door een archeoloog aandacht besteed aan de aanwezigheid van grondsporen en artefacten.

De hoogtecijfers en de overige veldgegevens zijn verwerkt op kaarten, waarna door Grontmij in samenwerking met het A.R.C. een interpretatie van de gegevens heeft plaatsgevonden.

3 Resultaten

3.1 Hoogteligging maaiveld

De resultaten van de hoogtemeting zijn op bijlage 2 weergegeven. Uit de hoogtemeting blijkt dat de maaiveldhoogte varieert van NAP + 10.00 m tot NAP + 11.40 m. De gemiddelde maaiveldhoogte bedraagt NAP + 10.70 m.

De boorpunten, die op bijlage 3 zijn aangegeven, zijn gemeten ten opzicht van het Rijksdriehoeknet. De coördinaten zijn bij Grontmij Drenthe op te vragen.

3.2 Bodemopbouw

Informatie over de bodemopbouw tot maximaal 1,20 m -m.v. is in de eerste plaats verkregen uit blad 12 west van de Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000, uitgegeven door het Staring Centrum (Wageningen, 1991). Hieruit blijkt dat de bodem ter plaatse van de onderzoekslocatie uit lemig fijn zand bestaat dat op de zuidelijke helft als zwarte enkeerdgrond en op de noordelijke helft als kamppodzolgrond is geclassificeerd. Beide bodemtypen duiden op de aanwezigheid van een sterk humushoudende bovengrond, als gevolg van een eeuwenoud gebruik van de bodem als zogeheten esgrond (bouwland). Het verschil tussen beide bodemeenheden is de dikte van de humushoudende toplaag, op de zuidelijke helft van de locatie bedraagt deze 0,50 m à 0,80 m en op de noordelijke helft 0,30 m à 0,50 m.

Het grondwaterstandsverloop ter plaatse van de onderzoekslocatie wordt op de bodemkaart aangeduid met een grondwatertrap VII⁺. Dit betekent dat de gemiddelde laagste grondwaterstand (GLG) dieper dan 1,40 m -m.v. ligt en dat de gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG) dieper dan 0,80 m -m.v. ligt.

Informatie over de diepere bodemopbouw is verkregen uit blad 12 van de Geologische Kaart van Nederland schaal 1:50.000, uitgegeven door de Rijks Geologische Dienst. Hieruit blijkt dat de bodemkaart aangegeven fijne zanden behorend tot de Formatie van Eindhoven. Volgens deze kaart zou aan de zuidelijke grens van het onderzoeksgebied matig fijn dekzand (Formatie van Twente) voorkomen dat binnen 2,00 m -m.v. overgaat in grondmorene, keileem en sterk lemig grindhoudende zanden behorend tot de Formatie van Drenthe. De laag grondmorene heeft slechts een beperkte dikte en gaat in de diepte over in zanden behorend tot de formatie van Eindhoven.

De ligging van de door Grontmij verrichte boringen is weergegeven op bijlage 3. Deze boringen zijn als getekende boorprofielen weergegeven op bijlage 4. Hieruit blijkt dat gerekend vanaf het maaiveld een 0,50 m à 1,50 m dikke matig tot zeer fijne, zwak lemige tot matig leemarme zandlaag (dekzand) voorkomt met een wisselend organische stofgehalte. De bovenste 0,30 m à 0,60 m van deze laag is overwegend matig tot sterk humeus (esdek). Daaronder is de zandlaag matig humusarm tot humusloos. Onder de dekzandlaag worden matig fijne zandlagen met een sterk wisselend leemgehalte en/of keileemlagen (grondmorene, Formatie van Drenthe) aangetroffen. De totale dikte van deze overwegend slecht tot matig waterdoorlatende lagen bedraagt enkele decime-

ters tot ruim 1,00 m. Vanaf gemiddeld 2,00 m -m.v. wordt overwegend zeer fijn, leemarm zand aangetroffen, dat zich tot de maximaal geboorde diepte van 6,00m doorzet.

3.3 Archeologisch onderzoek

Overeenkomstig de afspraken zijn de resultaten van de archeologische kartering in eerste instantie gerapporteerd door het A.R.C.-Groningen, waarbij Grontmij Drenthe de gegevens heeft aangeleverd. De rapportage is intergraal bijgevoegd als bijlage 5.

Uit de visuele inspectie van het terrein is naar voren gekomen, dat een tweetal verhogingen aanwezig zijn. Deze hoogtes waren op kaarten, daterend uit 1899, reeds zichtbaar. Rondom de verhogingen bevinden zich laagtes. Het hoogteverschil bedraagt ca 1,00 m.

Bij de boringen zijn geen archeologische materialen, zoals vuursteen, houtskool of scherven, aangetroffen. Wel werden er bij de boringen 4, 19, 22, 35, 40, 49, 57, 87, 90 en 91 kenmerken aangetroffen, die duiden op de mogelijke aanwezigheid van archeologische grondsporen en/of artefacten. Bij deze boringen zijn vergraven bodemlagen aangetroffen.

4 Conclusies en aanbevelingen

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat in het gebied een voldoende dik esdek aanwezig is. De overgang tussen het esdek en de ondergrond is over het algemeen gaaf. Bij tien boringen zijn mogelijke grondsporen aangetroffen. Op basis van deze laatste gegevens kan worden afgeleid dat archeologische overblijfselen in het plangebied zeer waarschijnlijk aanwezig zijn. Derhalve is een aanvullend archeologisch onderzoek is aan te bevelen.

Rekening houdend met de plaats waar mogelijke grondsporen aanwezig zijn, wordt geadviseerd drie proefsleuven met een breedte van 4,00 m te graven. De sleuven zijn oost-west georiënteerd en liggen ter hoogte van:

- sleuf 1: boringen 7-9
- sleuf 2: boringen 19-36
- sleuf 3: boringen 86-93

Bijlage 5

Rapportage Centrum voor Archeologische Research & Consultancy inzake
verkennend Archeologisch/bodemkundig onderzoek op het Oosterveld te
Norg d.d. 25 augustus 1997

VERKENNEND
ARCHEOLOGISCH/BODEMKUNDIG
ONDERZOEK
OP HET OOSTERVELD TE NORG

ARC Groningen

Y. Dijkstra
25 augustus 1997

1. Inleiding

Op 21 en 22 augustus zijn de kadastrale percelen 2156 en 2165 op het Oosterveld te Norg door middel van grondboringen onderzocht. Uitvoerders waren Y. Dijkstra, S.J. Tuinstra (beiden ARC) M. Hopman en S. Huizinga (Grontmij). In totaal zijn 85 boringen verricht, met een onderlinge afstand van 25 m.

Door zware regenval op 22 augustus kon een raai (61-72) niet meer worden onderzocht. Dit heeft echter geen gevolgen voor het algemene beeld.

Doel van het onderzoek was om vast te stellen waar in het onderzoeksgebied kans is op archeologische elementen en structuren. Uitgangspunt is dat het bodemprofiel gaaf dient te zijn en afgedekt door een esdek van voldoende dikte om met succes een 'leesbaar' onderzoeksvlak te kunnen aanleggen.

Het Oosterveld wordt vermeld in de inventarisaties van Huiskes (1986) en Spek & Ufkes (1994). Er zijn uit deze onderzoeken nog geen gegevens bekend die een uitspraak over de archeologische waarde van het terrein mogelijk maken.

De verkaveling van de es bestaat uit lange evenwijdige stroken, een type dat in de literatuur in het algemeen als 'jong', d.w.z. Laat-Middeleeuws of later, geldt. Op de topografische kaart van 1899 staan twee grote heuvels aangegeven, in het westelijk deel op perceel nr. 2155 bij de Eerste Laan en in de zuidoosthoek van perceel nr. 2165. Op de eerste topografische kaart van 1812 staan enkele omtuinde dan wel omwalde percelen ten zuiden en zuidoosten van en buiten het onderzoeksgebied.

Literatuur:

Spek, T. en A. Ufkes 1994
Drentse Essen. Rapport Stimuleringsbeleid Bodembeschermingsgebieden.
DLO-Staring Centrum/BAI. Wageningen/Groningen.

Huiskes, B. 1986
Roden-Norg. Een archeologische kartering, inventarisatie en waardering.
BAI. Groningen

2. Methode

Er is gebruik gemaakt van een Edelmanboor. De boringen zijn tot een diepte van 120 cm gedaan, behalve in een aantal gevallen waar reeds tot 6 m diepte geboord was door de Grontmij in verband met te plaatsen peilbuizen.

Bij de boringen wordt gelet op de volgende archeologische indicatoren en factoren die van invloed zijn op de conservering van archeologische sporen:

- dikte en eventuele erosie van het esdek
- de aanwezigheid van houtskool, scherven, puin of ander archeologisch materiaal in de verschillende lagen
- 'vuile' lagen en/of verstoorde bodemlagen
- strakke of rommelige overgang tussen lagen
- eventuele sterke bodemvorming die van invloed kan zijn op grondsporen
- bovenkant morenale afzettingen/keizand, waarin minder goede vlakken zijn te maken

3. Resultaten

Uit visuele inspectie van het terrein blijkt dat de twee 'heuvels' van de kaart van 1899 nog steeds als een lichte verhoging zichtbaar zijn. Rondom de verhogingen bevinden zich laagtes. Het maximale hoogteverschil bedraagt ca. 1 m.

Bij het boren werd in het geheel geen archeologisch materiaal zoals houtskool of scherven aangetroffen.

Uit de boringen blijkt dat op enkele meters diepte onder het terrein premorenaal zand van de Formatie van Peelo aanwezig is. Het is fijn wit zand met glimmer, zeer gelijkmatig van korrelgrootte, daterend uit het Elsterien.

Hierop ligt vrijwel overal keileem, in de meeste boringen in geerodeerde vorm als lemig keizand met grindjes. Dit dateert uit de voorlaatste ijstijd, het Saalien.

Het zand direkt boven het keizand vertoont vooral in de laagtes sterke roestvorming, een indicatie dat hier sprake is van sterk wisselende grondwaterstanden.

Uit de laatste ijstijd (Weichselien) stamt het dekzand dat ook in alle boringen werd aangetroffen. De dikte hiervan varieert tussen 120 cm onder de hoge terreindelen en 30 cm op andere plaatsen. Dat betekent dat lokaal het dekzand geheel in de bouwvoor is opgenomen. De bouwvoor rust in die gevallen vrijwel direkt op het keizand.

In de twee 'heuvels' is het dekzand zeer gelijkmatig fijn van structuur. Zeer waarschijnlijk hebben we hier te maken met secundair door de wind afgezet dekzand oftewel jong stuifzand.

De bovenste laag, het esdek, varieert in dikte van 30 cm op de top van de hoogste delen en 60 cm in de laagten. Gemiddeld is de dikte meer dan 40 cm. Uit de kaart met de dikte van het esdek blijkt dat op de flanken en toppen van de heuvels het dekzand iets wordt aangeploegd, waardoor een deel van het bouwvoormateriaal zich naar beneden verplaatst.

De overgang tussen esdek en dekzandondergrond is echter in de meeste gevallen nog geheel intact en scherp te onderscheiden door de vorming van een dunne bruine B2-horizont. Plaatselijk is de onderkant van het esdek iets bleek uitgeloozd. De onderzochte percelen zijn niet diepgeploegd of anderszins verstoord.

In de boringen 4, 19, 22, 35, 40, 49, 57, 87, 90 en 91 werden 'vieze' dan wel verrommelde lagen van variabele dikte aangetroffen. Mogelijk hebben we hier te maken met grondsporen.

4. Advies

Uit het onderzoek blijkt dat vrijwel overal een voldoende dik esdek aanwezig is. De overgang van dit esdek naar de ondergrond is over het algemeen gaaf. Bovendien blijkt uit een aantal boringen dat er mogelijk grondsporen aanwezig zijn.

Geconcludeerd kan worden dat het gehele onderzochte terrein in principe geschikt is om door middel van proefsleuven onderzocht te worden. Dit is de enige manier om zekerheid te krijgen over de aanwezigheid van archeologisch waardevolle sporen.

Het advies luidt dan ook om conform de werkomschrijving om de 21 m proefsleuven van 4 m breed van oost naar west over de gehele lengte (ca. 250 m) van perceel nr. 2165 aan te leggen. Bij perceel nr. 2156 kan worden volstaan met kortere proefsleuven van plm. 60 m in oost-west richting.

NORG
OOSTERVELD

Aug 1997

SCHAAL 1:110

perceel nr. 2155

D = esdek < 40 cm

→ : LOCATIE BOORPUNTEN
TEVENS RICHTING PRAEFSLEUVEN

